

İlahiyat

İman ve Ahlâk
Buhrânı (1)Ebu'l Hasan
Ali Nedeví

— I —

ANGİ şeyden bahsedeyim? Hâdisât pek çoktur. İnsanı eleme sevk eden ve çözüm bekliyen pek çok dava vardır. Bu kabil hâdiseler ve davaların çokluğu karşısında insan hakikaten şaşırılmaktadır.

Size bütün bu hâdiseler içinden inandığım ve bağlandığım bir tek şeyden bahsedeceğim. Bununla beraber hiç bir zaman sizin arzularınızı tatmin ve kulaklarınızı hoşnut etmek düşüncesinde değilim. Gözettiğim tek gaye, rûhumu, kalbimi ve imanımı tatmindir. Gönlüm razı olunca sizleri de belki tatmin etmiş olurum.

Sizlere tarihî, ilmî bir hâdiseden de bahsedecek değilim. Bu gibi bahislere yeteri kadar doymuş bulunuyoruz ve içinizde de zaten ilim, irfan, hitabet bakımından sizleri doyuracak insanlar mevcut.

Etrafınızda mevcut buhran ve problemlerden söz edenleri sık sık duymaktasınız. — Zaten asrımız buhran ve problemler asrı olmuş bulunmaktadır. — Size her zaman iktisadî sıkıntılardan, siyasî çıkmazlardan, adli hatalardan, içtimai çöküntülerden bahsederler. Bunları duymaktasınız. Fakat bunlar karşısında benim kanaat ve inanışım şudur ki; buhran tektir. Bir ikincisi diye bir şey yoktur. O da iman ve ahlâk buhranıdır.

Yeryüzünü geziniz, milletleri ve halk topluluklarını tetkik ediniz. Göreceksiniz ki bütün insanlığı hedef tutan tek buhran vardır; o da «iman ve ahlâk buhranıdır.» Bu âfet, musibetlerin musibeti, felâketlerin felâketidir. Bütün müşkilâtların kaynağı, şikâyetlerin köküdür. Kaybolan bu tek şey —ki kaybıyla dünya çapında bir musibete uğramış bulunuyoruz — imandan başka bir şey değildir.

İNSANLARIN gözünden bir husus kaçmakta ve bu kaçış devam edip gitmektedir... Diyorlar ki biz insanız, öyleyse bize yalnız insanlar hükümeder. Fakat hakikatta dünyaya tahakküm eden bahis mevzu ettiğimiz bu iman ve ahlâk buhranıdır. İnsanların bir çoğu öyle inanırlar ki, bütün iş hükümetlerin ve partilerin elindedir. Mevcut hükümet gidip de bir başkası gelirse veya bir parti gidip diğeri gelirse bütün bunlar kalkacak, müşkilâtlar halledilecektir. Bu görüş, alelacele verilen hatalı ve uzak görüştür.

TERCEME :

Selâhaddin KAYA

(İst. Yük. İst. Ens. mezunu
Beyoğlu Müftüsü)

(1) 1956 yılında Bağdat'ta Filistin Kurtuluş Cemiyeti merkezinde verilmiş bir konferanstr.

ten mahrum bir hükümden başka bir şey değildir. Mesele, hiç bir zaman hükümetler veya partiler veya yapılacak idarî değişiklikler meselesi değildir. Asıl mesele, aklın, imanın, ruhların ve kalplerin meselesi olarak kendini göstermektedir. Bu bakımdan bahis mevzu değişikliklerin hiç bir faydası yoktur. Bir partinin gitmesi, diğer partinin gelmesi, bir hükümetin düşüp diğerinin iktidara geçmesi davayı ne ileri götürür ne de geriye bırakır. Çünkü fertler hep-sini maddenin, bencilliğin ve nefsanî arzulara hizmetin esiri olmuş durumdadırlar. Bu vaziyette olan fert, her şeyi kendine tahsis suretiyle egoist bir nefis zihniyetini meydana koyar. Bu ferdiyeci zihniyet, çevresini genişleterek aynı görüşe sahip parti ve toplulukları teşkil eder. Ve bu görüş sahibleri bugün bütün dünyayı hakimiyetleri altında tutmaktadırlar. Bizim ortaya koyduğumuz ve temas ettiğimiz bütün bozuklukların esas ruhlardaki bu bozukluğa, maddeye tapan görüşe, bencillığe, her şeyini faydaya göre ayarlayan ve dünya nimetlerini yalnız kendisine hasretmeye çalışan zihniyete dayanmaktadır.

İŞTE parmak basmak istediğimiz yara budur. Ey kardeşler! Hâdise meydandadır. Kendinizi aldatmayınız. Nazarlarınızı her şeyden sıyrıp da hakikatlerin derinliklerine indiginiz vakitte, felâketin temelinin bir tek olduğunu, onun da nefse tapınma teşkil ettiğini anlayacaksınız. Maddeye tapanın ve nefisler değişmedikçe ebediyen bu nizamın değişmesi hiç bir surette beklenemez.

Nefisler arasındaki bu yarışma ve boğuşmanın safahatını hergün gazetelerde okumaktayız. Ve bu rekâbetin bazan uzun yıllar devam eden ve milletleri mahfeden sürekli harblere de sebep olduğunu biliyoruz. Müşahede ettiğimiz bu rekâbet ve mücadele, hayır ve şer arasında olan bir çekişme değildir. Bu tamamen nefislerde cereyan eden ve arzuların rekâbetini ifade eden bir hâdisedir. Bugün Avrupa milletleri arasında ve birbirlerini yok etmeyi hedef tutan bu mücadelenin gayesi hiç bir zaman mevcut bozuk nizamı değiştirmek, insanlığa hizmet etmek, Allah'ın kanunlarını tatbik veya bozgunculuğa karşı harp, insanlar arasında eşitlik, adalet ve hakimiyeti icra, iyiyi emir (Emri bil ma'ruf) kötüden vazgeçirme (Nehi an-il-münker) namazı kılma, zekâtı verme gibi Cenab-ı Hakk'ın şu Âyet-i Kerime'sinde buyurduğu: «Onlar, o mü'minlerdir ki, eğer kendilerine yer yüzünde bir iktidar mevkii verirsek dosdoğru namazı kılarlar, zekâtı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vaz geçirmeye çalışırlar...» (2) Vazifeleri yerine getirmeyi hedef tutmamıştır.

(2) Hac, 41.

BÜTÜN mücadele, ancak bir üstünlük ve hakimiyet sağlamaya inhisar etmektedir. Her millet nefsanî arzularını tahakkuk gayesi ile dünya hakimiyet ve idaresini ele geçirmek istemektedir.

Buna bir misâl olarak İngiltere ve müttetiklerinin durumunu ele alalım. Meydana getirdikleri askeri paktın gayesi ve mücadele sahası, hiç bir zaman dünya üzerinde adâleti ve hakimiyeti tesis etmek olmamıştır. Yine bu milletin müttetikleriyle de mücadelesi hiç bir zaman adaleti ikame yolunda olmamıştır. Zira bu millet hiç bir devirde yer yüzünde fazileti ve dîni iradeyi hakim kılmaya düşüncesi ile asla hareket etmemiştir. Yaptığı mücadele ve harblerin tek gayesi, dünya hakimiyet ve ticaretini ele geçirmek, beşerî imkân ve fırsatlardan azamî derecede istifade etmek ve yer yüzünde sahipsiz bir lider olmak hedefini gütmekte ve hiç bir zaman bu hareket tarzında da insanlığın yararına bir düşünce yer tutmamaktadır.

CEREYAN eden bütün bu mücadele ve rekâbetlerin esasını ve kaynağını arayacak olursak, bunların nefsin arzuları ve bu arzulara tapınmaktan başka birşey olmadığını görürüz. Kötülüğe sürükliyen, hak yoldan çıkarılan ve her türlü fesadın kaynağı olan bu nefsanî arzular değişmedikçe beşeriyet için bir düzelme, refah ve saadet asla ümit edilemez.

Ey kardeşlerim, mühim olan veya mühimden de öte, insanı değiştirmektir. Çünkü kainatta herşey insanın emrindedir ve ona boyun eğmiştir. İnsan ise nefesine, kalbine ve inanışlarına tabidir. Bu hususlar doğru ve salâha götürecektür olursa insan düzelmiş olur. İnsanın düzelmesiyle kâinat düşer. Şüphesiz vücutta bir et parçası vardır. O sıhhatte olursa bütün vücut sıhhatte olur. O bozulursa bütün vücut bozulmuş olur. O da kalptir (3).

Halk öyle inanmaktadır ki — bu inansa da sathî bilgileri haiz kimselerin sözleri ve yazıları sebep olmuştur — dünyanın düzelmesi ancak şu esaslara sahip bir hükümetle veya filân kimsenin veya falân partinin iktidara geçmesi ile kaimdir.

BİLMİYORLAR ki, asıl hasta olan cemiyettir ve bu hastalık da kalplerin ve ruhların bozulmasından ileri gelmektedir. Bunlar düzelmedikçe cemiyet için bir salâh bahis mevzuu olamaz. Kardeşlerin bu alâlade nefsin esiri bir kimsenin rastgele söylenmiş sözü değildir. Allah'a çok şükür bu söz, herşeyden haberdar olan, tecrübe sahibi bir insanın, uzun yıllar ve derin tetkiklerin sonucu edindiği birçok hakikatların ifadesi olarak söylenmiş olduğu sözdür. Bazan insan karanlık bir odaya girer ve elektriği yakmadıkça aradığını ele geçiremez. Fakat daha evvel odaya girip çıkmış olan ve elektrik düğ-

(3) Sahih Hadis.

mesinin yerini bilen bir insan, düğmeyi çevirir elektriği yakar, oda aydınlanır ve bu suretle işini de kolaylıkla görmüş olur. İşte bu enbiyanın ve onun izinde gidenlerin işidir. Buradaki elektrik düğmesi «iman»dır. Düğme çevrilmeye lâmbadan ışık hüzmeleri yayılır ve bu sebeble de bütün kâinat aydınlanmış olur.

GEZDİĞİM İslâm memleketlerinde, Arap beldelerinde ve diğer yerlerde akıl, fikir, tecrübe sahalarında isim yapmış büyük büyük bir takım insanlarla tanıştım. Bende bıraktıkları tesir bu adamların fikir ve görüşlerinin kısır ve henüz olgunlaşmamış olmasıdır. Bu nokta beni hakikaten hayrete düşürdü. Bu adamlar henüz iktidara geçmiş, tecrübesiz ve otorite temin edememiş bir adamın sebep olduğu problemleri sayıp dökerler, bir takım siyasî ve iktisadî davalardan söz ederler ve sonunda şu kanaati ortaya koyarlar. Falân parti veya falân şahıs düşecek olursa bütün zorluklar da ortadan kalkmış olacak, istenilen şeyler tahakkuk edecektir. Ve günün birinde hakikaten o parti gidiyor, arzu edilen geliyor. Fakat görüyoruz ki, asıl meselelerle karşı karşıya işte o zaman geliyoruz. Hatta eskisinde de büyük davalarla ve çok defa da yeni yeni müşkilâtlarla uğraşmak zorunda kalıyoruz. Daha sonra bir partiyi deniyoruz. Yine bakıyoruz ki, o da evvelkinden daha fena. Hani şair ne güzel demiş :

Günler hep birbirinin aynı olan öğullardan başka birşey değildir.

Bu gecelerin hepsi de birbirlerinin

kız kardeşleridir.

O halde beyhude günler ve gecelerden

birşey umma.

Geçirdiğin uzun yılların hilâfını

Durum bu iken, bu âciz insanoğlu ne zamana kadar aynı tecrübeleri devam ettirip gidecektir. Ve ne zamana kadar bu aramaları, tetkikleri, yoklamaları yapıp ve sonunda asıl maksada ulaşmaksızın dönüp dolaşacağız. Peygamberler bizlere kesin bilgileri ve şifalı ilâhları sundukları halde. Mesele, herşeyden önce ruhlara ait meseledir. Biz bundan bucak bucak kaçtıkça müşkilât üzerine müşkilâtlarla karşılaşır duracağız. Asrımız medeniyetinin başta gelen felâketlerinden biri fertle meşgul olmamasıdır. Zamanın ilimleri ve telkinleri ruhlar üzerinde o derece müessir oldu ki fertler bırakıldı, bunun yerine cemiyetlere, birliklere, müesseselere, içtimai kuruluşlara, hükûmetlere dayanma fikri ikame edildi. Halbuki fert hükûmetlerinde, cemiyetlerinde, partilerinde, müesseselerinde temel unsurudur.

EFENDİLER! Müsaadenizle onlara şöyle seslenelim, ortada sizlerin emrine verilmiş fertler var. Onları islâh edip yetiştiriniz. Ve teşkiline çalıştığımız içtimai yapıda kullanınız. Buna karşılık bize şöyle diyecekler. Bizim fertlerle bir işimiz yok.

Biz temeli toplumsuluğa dayanan bir asırda yaşıyoruz. Ona yakışan fertçilik değil cemiyetçiliktir. Biz de deriz ki, cemiyetçiliğe âmenna! Fakat fert olmaksızın cemiyet nasıl mümkün olur? Cevapları şu olacaktır. Fertler, cemiyetin düzelmesi ile nasıl olsa düzeleceklerdir. Onun için beyhude fertlerle uğraşmaya değmez.

Ferdini bırakıp da cemiyetle uğraşanların durumu şuna benzer. Bir kimse bir çok yolcu ve fazla miktarda yük taşıyacak bir gemi yapmayı düşünür. Ve bunun için de nereden çürümüş, yıpranmış, kurt yeniği tahtalar varsa toplar. Bunlarla düşündüğü büyük gemiyi inşaaya karar verir. Bunu gören akıl ve idrak sahibi bir insan : «Bu tahtalar yapmak istediğin o muazzam gemi için elverişli değildir. Bu sevdedan vazgeç!» diye ikaz eder. Buna karşı adam : «Bu tahtaların bir kıymet ve önemi yoktur. Bence asıl mühim olan gemidir. Gemi inşa edilip meydana çıkınca tahtalar kendi özelliklerini kaybederler. Bu bakımdan tahtaların çürük ve bozuk olmaları seni endişeye sevk etmesin.»

BOZUK bozuktur. Bunda hiç kimse- nin şüphesi yoktur. Fakat bozuk bozukla birleşince sağlam birşey meydana getirir. Hırsız hırsızdır. Bununla birlikte hırsızlar bir araya gelince şahsın beğçileri olurlar. Bu tarz düşünce sistemi Avrupalıların zihniyetidir. Fertler olaraktan hırsızlar hırsızdırlar. Fakat bunlar bir heyeti ictima vücuda getirdiklerinde emin insanlar olurlar ne âlâ mantık!

Kurt kurttur. Fakat kurtlar birleşince çoban oluverirler. Tek başına bir kor parçası evi yakar, lâkin korlar bir araya gelince selâmet bahşeden soğukluğu meydana getirirler.

Bütün bu tarz düşünceler hakikaten insanı güldürür. Fakat insafla söyliyelim mektepte, mahkemede, hükûmet idaresinde, işlenen şeylerin esasları bunlardan başka birşey midir?

Hükûmet adamları, hakimler, ordu ileri gelenleri nereden çıkıp geldiler? Bunlar bir topluluk meydana getirdiklerine göre adil ve dürüst insanlar olacakları yerde bunların çoğunu zalim ve ahlâksızlar teşkil etmiyor mu? O halde bu vaziyette, mücrim grubların ahlâken yüksek, adalet sahibi, namuslu topluluklar haline inkılâp etmesi nasıl mümkün olabilir?

Maalessif ilim sahiblerinin de hemen hepsi bu düşüncenin esiri olmuşlardır. Hatta ilimde otorite ve şöhet yapmışları dahi...

HALİHAZIR memleket idareleri, üniversite mensubları, ilim müesseselerinde çalışanlar ve hakimler eski zamanda olmuş olsalardı müstehak olacakları ceza en azından bulundukları mevkilerden tarâ olurdu. Hatta lâyük oldukları yer belki de hapishane köşeleri olur ve bunlar en hakir bir vazife isteğinde bulunsalar onu bile elde edemezlerdi. (Devamı var)